

OCENA

pracy doktorskiej mgr Maryny Michaluk
na temat

„Leksyka polityczna współczesnego języka rosyjskiego”

Przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Maryny Michaluk „Leksyka polityczna współczesnego języka rosyjskiego” sytuuje się w tym nurcie badań lingwistycznych, które najkrócej można określić jako „*Rozwój współczesnych języków standardowych*”. Dotyczy on jednego z ważnych zadań językoznawstwa, a mianowicie systemu leksykalnego. Zagadnienia związane z tematyką polityczną są szczególnie ważne właśnie teraz na początku XXI wieku – w okresie dynamicznych zmian politycznych, gospodarczych i społecznych, jakie mają miejsce nie tylko w Europie. Fakt ten może uzasadniać stwierdzenie, iż wybór przez Doktorantkę tematu dla swojej dysertacji oraz obiektu obserwacji należy uznać za nadzwyczaj udany.

Mówiąc o zmianach w Polsce w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku i ich odzwierciedleniu w języku, Kazimierz Ożóg w swojej pracy „*Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*” (Rzeszów 2001), wśród czynników zewnętrznojęzykowych, które odegrały zasadniczą rolę w zakresie zmian językowych, wymienia m. in. wejście Polski w uniwersalny obszar kultury konsumpcyjnej. Do rozlicznych skutków tego stanu rzeczy zaliczymy bez wątpienia bogactwo jednostek leksykalnych, różnorodność stylową oraz rozwój języków specjalistycznych. Ponadto, wiąże się z tym przenikanie do języka ogólnego leksyki czy fraz z poszczególnych subjęzyków bądź sfer pojęciowych: ekonomii, techniki komputerowej, sportu, a także – co jest istotne w danym wypadku – polityki, przy czym sfera polityki odgrywa w tym procesie niebagatelną rolę. Z podobnymi zjawiskami mamy do czynienia także w języku rosyjskim, co nie ulega żadnej wątpliwości.

Jak zaznaczają liczni autorzy, w ostatnich latach jesteśmy świadkami aktywnego pojawiania się nowych instytucji i mechanizmów funkcjonowania

gospodarki oraz związanej z nimi leksyki. Dotyczy to różnych sfer najnowszej działalności człowieka, w tym i polityki. W tej sytuacji rozumiała stać się potrzeba bezstronnej rejestracji każdego leksemu, choćby nielogicznego. Literatura językoznawcza poświęcona leksyce politycznej nie jest zbyt obszerna. Zatem jest oczywistym konieczność uporządkowania i przeanalizowania tej części materiału leksykalnego. Pani mgr Maryna Michaluk, podejmując próbę stworzenia klasyfikacji leksyki politycznej, jest świadoma wyzwań, które są z tym związane. Cytuję, str. 6, „Problem klasyfikacji leksyki politycznej jest dość złożony i rozwiązywany przez badaczy lingwistów w różny sposób”. I dalej, str. 31, „Rodzi się więc pytanie, czy dzisiejszy język polityki można opisać. Jest to zadanie trudne, ponieważ trudno znaleźć jednorodny repertuar cech charakteryzujących wszystkie teksty polityczne. Trzeba też zauważyć, że są to teksty bardzo zróżnicowane pod wieloma względami.”

Już na wstępie należy podkreślić, że autorka znakomicie wywiązała się z tego zadania i wykazała się gruntowną znajomością badanego zagadnienia i doskonałą orientacją w obecnym stanie tej problematyki. Przedstawiła kompetentną analizę i ocenę literatury badanego przedmiotu. Wyniki, które zostały zaprezentowane w pracy, dowodzą jej dobrej znajomości opublikowanych w kraju i za granicą rozpraw i artykułów napisanych w języku rosyjskim i polskim.

Rozprawa doktorska mgr Maryny Michaluk składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, podsumowania, spisu literatury, indeksu poddanych analizie leksemów oraz osobno wydrukowanego indeksu skrótowców. Rozprawa liczy 188 stron.

We *Wstępie* autorka określa zakres, cel i metody badań leksyki politycznej języka rosyjskiego. Ustala przestrzeń pojęciową dla terminów leksyka *socjalno-polityczna* i leksyka *polityczna*. Na uwagę zasługuje precyzja w uzasadnieniu swego podejścia do przedstawianego zagadnienia, ścisłość i konkretność rozważań. Kryteria wydzielenia materiału badawczego także zostały tu ściśle określone.

W rozdziale pierwszym *Język polityki w kontekście zmian politycznych, społecznych i językowych* Autorka przedstawia podłoże historyczne oraz charakter zmian, jakie zachodziły w języku rosyjskim w dwóch ważnych momentach rozwoju Rosji w XX wieku: lata po Rewolucji Październikowej i okres po pierestrojce. Miało to na celu, jak słusznie pisze Autorka na str. 150, pokazanie zależności pomiędzy wydarzeniami w dziedzinie polityki czy gospodarki a zasobem leksykalnym języka rosyjskiego. Na tej podstawie opisane zostały czynniki, które warunkowały jego

wzbogacenie. Wśród nich znalazły się wolność słowa i swoboda polityczna, zniesienie cenzury, pluralizm polityczny i światopoglądowy czy rozwój gospodarki rynkowej.

Rozdział drugi zawiera rozważania związane z językiem polityki i klasyfikacji leksyki politycznej. Autorka pracy przytacza szeroki wachlarz poglądów na ten temat. Trafnie zauważa brak jednoznacznych definicji oraz kryteriów oddzielenia tego, co już utrwaliło się w języku polityki a co dopiero pojawiło się. W rozdziale tym zaprezentowała bardzo bogaty materiał badawczy. Na podstawie przeprowadzonej analizy wyodrębniła dwie części (dwa działy) – polityka wewnętrzna i polityka zewnętrzna. Tak część pierwsza jak i druga stanowią samodzielny i oryginalny dorobek Autorki, który ukazuje aktualny stan wiedzy. Pani mgr Maryna Michaluk wykazała się dużą umiejętnością analizy i z łatwością panuje nad materiałem badawczym. Dobitnie świadczy o tym materiał opracowany i podany w postaci tablic. W sumie należy uznać ten obszerny Rozdział pracy za wnikliwy i odkrywczy. Autorka zauważa, że „Język jest jednym z podstawowych narzędzi polityki. Zarówno w państwach totalitarnych, jak i demokratycznych władza nad słowem daje władzę nad ludem.” Nadzwyczaj trafne stwierdzenie (str. 38).

Również Rozdział trzeci jest bardzo cenny i materialowo i merytorycznie. Jego struktura i koncepcja są jasne. Omówiony został proces powstawania leksemów jako rezultat procesów słowotwórczych (prefiksacja, sufiksacja, skrótowce, złożenia) i została pokazana rola i znaczenie zapożyczeń jako źródła nowych słów i znaczeń.

Oceniając tę dysertację należy jeszcze raz podkreślić trafność podjętej przez Doktorantkę tematyki badawczej, zarówno w aspekcie jej aktualności, jak i walorów poznawczych. Do zalet pracy z pewnością należy zaliczyć należyte utrzymaną proporcję między fragmentami treści dotyczących względów praktycznych a fragmentami dotyczącymi teorii. Oba rodzaje treści zostały przedstawione w sposób komunikatywny i należyte oddają to, co jest naistotniejsze dla badanego materiału. Przedstawiona praca napisana jest w sposób czytelny i przejrzysty. Autorka sprawnie posługuje się wprowadzonymi pojęciami, a na szczególne podkreślenie zasługuje dodatkowy walor: zręczność porządkowania wielości przedstawionych pojęć, definicji i teorii. Uzyskane wyniki badań pokazały, że rosyjski język polityki jest bogaty,

'emocjonalny' i podlegał zmianom na przestrzeni czasu, szczególnie w momentach przełomowych.

Jak zaznaczyłam wcześniej, praca została bardzo rzetelnie przygotowana, tak z punktu widzenia metodologii, kompozycji treści, jak i pod względem redakcyjnym. Jej Autorka starannie zapoznała się z literaturą przedmiotu i wykazała się solidnym zrozumieniem zagadnień z zakresu leksyki i słowotwórstwa. Wykazała się również niezwykłą umiejętnością „trzymania się” tematu.

Pomyłek i błędów, a nawet literówek, jest jednak w pracy zaskakująco mało, co świadczy zarówno o kompetencji Autorki, jak i jej – co godne podkreślenia w epoce powszechnego niedbalstwa w tym względzie – uważnej staranności. Idąc tropem pewnych potknięć trzeba zwrócić uwagę i poprawić błędy:

1. str. 13 – спереть (a nie сперет) – 'украсть'
2. str. 15 – демократ (a nie демокрад)
3. str. 48 – Vorob'ëva i Vorob'jva – inaczej w wierszu 10 i inaczej w 25
4. str. 106 – skierowaną a nie skierowane
5. str. 106 – Najszerszą definicję prezentuje słownik objaśniający języka rosyjskiego z początku XXI wieku – styl
6. str. 133 – запрешения zamiast запрещенія
7. str. 133 – Zdaniem autorki ГАИ to skrótowiec polityczny. Czy tak?
8. str. 154 – Zamiast tytułu „ROZWIĄZANIE SKRÓTÓW” użyłabym „ROZWINIĘCIE SKRÓTÓW”

Te i inne uwagi nie naruszają jednak bardzo pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej, jako że mają one charakter marginalny w porównaniu z merytoryczną wartością całej pracy, a przede wszystkim z uzyskanymi przez Autorkę wynikami badań.

Wniosek końcowy

Uważam, że rozprawa doktorska mgr Maryny Michaluk „*Leksyka polityczna współczesnego języka rosyjskiego*” powinna być opublikowana. Prezentuje ona bowiem dojrzały poziom naukowy i wnosi określony wkład w rozwój szeroko

rozumianych badań nad kształtowaniem się współczesnego języka politycznego. O wartości opracowania stanowią ponadto aktualność i ważność podjętej tematyki.

Przyjmując za podstawę powyższe fakty wnoszę o uznanie dysertacji mgr Maryny Michaluk jako w pełni odpowiadającej wymogom i warunkom stawianym pracom doktorskim. Równocześnie proponuję dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Bartoszewski